

"זְכֹרֶזֶן מֵאֵיר"

פניני-מוסר

[עפ"י "שערי תשובה" - שער ראשון]

העיקר השלישי: - היגון. יחשוב כמה גדולה רעת מי שהמרה את יוצרו, ויגדיל יגון בלבבו. ויאנח במרירות לב. כי אם אבד עשרו בענין רע ויצא נקי מנכסיו, נפשו עליו תאבל ותכבד אנחתו, נפשו מרה לו. וכן על צרות רעות ורבות - כאבו נצח ויגון בלבו יומם. ויותר מהמה ראוי שיצטער ויאנח מי שהמרה את פי השי"ת. ולא זכר יוצרו אשר בראו וחסד עשה עמו, ונוצר נפשו בכל רגע. והמשכיל אשר נפקחו עיניו. יוחקו הדברים האלה בלבבו. ויבאו חדרי רוחו.

טוהר הנשמה העליונה. דרגת התשובה, לפי גודל המרירות ועוצם היגון. היא התשובה אשר תבא מדרך טוהר הנפש וזכות שכלה. כי היגון יבא מאת טוהר הנשמה העליונה. ונרצתה בזה יותר מאשר תרצה ברוב יסורי הגוף ומכאוביו.

תאותו - לעבודת ה'. ואמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לח) "ה' נגדך כל תאותי ואנחתי ממך לא נסתרה". ביאורו: גלוי לפניך שכל תאותי הינה אך ורק לעבודתך, ואנחתי הינה רק על חטאי ועל קוצר ידי בעבודתך.

[עפ"י "אורחות צדיקים" - שער הגאווה]

גאווה חיובית. "בזאת יתהלל המתהלל - השכל וידוע אותי". ויוסיף הודאה לבורא ברוך הוא על החכמה ומידות טובות, ויהיה אדם יקר-רוח וגבה-לב בענייני העולם הבא, שלא יאמר די במה שתמצא ידו מהם. זאת הגאווה מביאה לידי ענווה, וגורמת לו לשמוח במעלות הטובות ובכבוד חבריו, ולחוס על כבוד חבריו.

ליבו לשם-שמים. ומעולה היא הגאווה נגד הרשעים, להוכיחם ולהכלים אותם, ולא ייכנע להם. ויצווה על הטוב ויזהיר מהרע כפי יכולתו, אף על פי שזה דומה בעיני העולם כמשתרר וכמתגאה, אחרי שלבו לשם-שמים. אבל צריך בזה חכמה ושיקול-הדעת, כי פעמים אם יעז פניו נגדם בעבור מצוה אחת - יפסידו הם מאה מצוות. ובענייני "משא ומתן" - ייכנע לפניהם ויעשה עמהם "לפנים משורת הדין" בכל דבר, וזהו מצווה גדולה.

זד יהיר - "לץ" שמו. מי שיש בו מידת הגאווה - צריך להשתדל ולשוב ממנה. כי היא מגונה מאוד, וההיזק שלה רב ומצוי תמיד. ומי שהוא במידה זו - אינו ניצל מחטא ועוון, כמו שאמר החכם (משלי כא כד): "זד יהיר לץ שמו, עושה בעברת זדון".

פרשת השבוע

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו'. (ל"ב - י"א). מכאן שראוי לאדם שיתבונן בתפלתו חסרון-עצמו ופחיתותו, ואדנות האדון אשר הוא אליו עבד, זהו שאמר "את עבדך", ושיתבונן בריבוי חסדי ה' יתברך וטובותיו עליו.

וזהו שאמר דוד ע"ה (תהלים ט"ז – ב'): "טובתי בל עליך", יאמר: מתבונן אני בדרכי ה' יתברך שהוא אדון לכל העולם מטיב אותם טובות האדון על העבד, לא בחיוב, רק חסד גמור, זהו: טובתי בל עליך" כלומר איננה חיוב שתהא מוטלת עליך. ואחר שיתבונן בכל זה ישאל צרכיו. וכן אמר יעקב: "הצילני נא". ומה שאמר "מכל האמת" וכו', שינה אונקלוס וכו' ותרגם "ומכל טבוון" כאילו היה בלשון העברי וכו' "ומכל הטובות". ומה שהזכיר הכתוב "אמת", בדרך הפשט לפי שמתנת-הארץ שהבטיחו הקב"ה היא במדת האמת לפי שכבר נשבע לאברהם בזה וכו'.

כי במקלי וגו'. (שם). מכאן שחייב אדם שיזכור ימי הרעה בזמן השלוח, כדי שיתבונן ביתרונו, ויודה להקב"ה על זאת. וכו'. (רבנו בחיי).

* * *

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

ויאמר, לא יעקב ייאמר עוד שמך, כי אם ישראל, כי שרית עם וגו'. (ל"ב – כ"ח).

הוא לשון שררה וגבורה.

- והנה נאמר בהושע (י"ב – ה') "וישר אל מלאך בכה ויתחנן לו וגו'", ולבסוף הודה ליעקב על הברכות, ואנו למדים מזה על גבורתו של יעקב.

אבל כלפי עשיו ולבן הרי נהג יעקב בתכלית ההכנעה והענוה, ואי"כ יש להבין היכן נמצאת בזה גבורתו.

וביאור הדבר, שהכנעתו של יעקב נבעה מגבורתו העילאית, עד שהיו הם מוכרחים לנהוג עמו בצדקות וישרות.

שני רשעים הללו היו מלומדים ברמאות, רצונם היה לרמות אחרים, ובאמת לא רימו אלא את עצמם.

יעקב מכבד את עשיו כיון שהוא אחיו הגדול, מפני כבודו של יצחק אביו, ומשום כך לא היה עשיו תמה על זה שיעקב משתחוה לפניו שבע פעמים, אלא הרגיש בזה את מידת האמת של יעקב שגם בעת כזאת נוהג עמו כבעבר משתחוה לו ומכבדו.

עשיו היה סבור שלאחר שקיבל יעקב את הברכות, יאמר יעקב לעשיו שהוא אדונו וראוי לו לעשיו לכבדו, ויעקב השכיל לדעתו של עשיו, וחפץ להראות לו שלא כן הדבר אלא יעקב מוסיף ומכבדו כימים ימימה, ועל-ידי-זה יתבטל כעסו של עשיו על יעקב. ועל-כן נתעורר גם עשיו באהבת אח ונשקו בכל לבו.

לקט הלכות - נר שבת

גם ב"נרות שבת" המצוה היא במעשה-ההדלקה, ולכן אסור להדליק הנר במקום שאין צורך בו בשבת ואח"כ להעבירו למקומו, וצריך לחזור ולהדליק.

אם מדליק בבית במקום שמשתמשים בו ומעבירו לחלק אחר של הבית, יש להקל במקום הצורך, כיון שכל הבית הוא מקום-הנרות. (רמ"א סי' רס"ג סוף ס"י, ומשנ"ב סקמ"ח ועיי"ש, - ועיי' שש"כ פרק מ"ג סעיף ל"ט).

אשה המדלקת נרות בערב-שבת, המנהג הוא שמקבלת שבת בברכה (ולא בהדלקה, הכי משמע במשנ"ב סקכ"א ובבה"ל סוף ד"ה שתי. - אמנם דעת הבן-איש-חי שמקבלת שבת בהדלקת הנר האחרון ולכן כיבוי הגפרור אסור, וב"ברית עולם" עמ' י"ז שמקצת נשים (באשכנז) נוהגות כן, ועיי' שש"כ ח"ב פרק מ"ג סל"ו ובהערות), ולכן המנהג שמברכת אחרי ההדלקה [וכדי שייחשב שהברכה היא "עובר לעשייתן" מסתירה את האור כדי שלא תהנה ממנו עד שמסיימת את הברכה. ויש שהעירו שמיד בסיום הברכה צריכה ליהנות מן האור קודם הי"הי רצון", וצ"ע].

לאחר שקבלה שבת אסור לה לעשות כל מה שאסור בשבת, וכן אסור לה לאכול או לשתות קודם קידוש, וכן אינה יכולה להתפלל מנחה [ואם היתה שוגגת, תתפלל ערבית שתים ל"תשלומין"]. - ובמקום הצורך יכולה

להתנות [בפה או בלב] שאינה מקבלת שבת בהדלקה. (רמ"א סי' רס"ג סי' ס"ה וסי' ומשנ"ב סקמ"ג ומ"ד, ומשנ"ב סי' רע"א סק"א).

בערב יו"ט תברך קודם ההדלקה (ולענין כיבוי הגפרור בערב יו"ט, עי' שש"כ ח"ב פרק מ"ד ס"ט). אשה שהתנתה שאינה מקבלת שבת בהדלקה, וכן איש המדליק [שהמנהג הוא שאינו מקבל שבת בהדלקה, ויותר טוב שיתנה], מצדד המשנ"ב שיברכו קודם ההדלקה. (משנ"ב שם סקמ"ז ובה"ל שם וסקמ"ב). - יש מי שכתב, שהנהוגות לברך "שהחיינו" בעת הדלקת נרות בערב יו"ט אינן יכולות להתנות שאינן מקבלות יו"ט. (עי' שש"כ ח"ב פרק מ"ג סכ"ג)

צריך שידליק רוב היוצא מן הפתילה, כדי שיעלה הלהב יפה מיד כשיסלק ידו. (סי' רס"ד סי"ח ומשנ"ב שם).

פלפולא דאורייתא

אשה שאינה יכולה להתפלל כל התפילה ברצף אחד, היכן יכולה להפסיק

אם היה היתר להפסיק מדין "משיב מפני הכבוד" וכדומה, הרי הכללים בזה כתובים בשו"ע סי' ס"ו, אמנם שאלתנו היא כשאין מצב ברור כזה אבל מפני הימצאות חולה בבית ותוך-כדי התפילה צצים מצבים שונים שאם לא תהיה אפשרות לענות תהיה אי-נעימות גדולה וזה גם יגרום הדבר לטירדת-המחשבה בתפילה כדי למחר ולסיים. ונראה לומר שכיון שאשה חייבת רק בברכת "אמת ויציב" ותפילת "שמונה עשרה", אי"כ אע"פ שאומרת גם קריאת-שמע וברכות שלפניה "יוצר אור" ו"אהבה רבה", מ"מ כיון שפטורה מהם יכולה להחליט בדעתה שאינה מצרפת זאת לברכת "אמת ויציב" וממילא תוכל להפסיק שם, אמנם אולי כדאי שתסיים "ה' אלוהיכם אמת" ולאחר שתפסיק תתחיל שוב "אמת ויציב".

איסור "אשת אח" שהותר במקום מצות יבום, בגדר "הותרה" או "דחיה"

רב נסים גאון בפי' לגמ' שבת דף קלג. כתב דאין להקשות איך דוחה עשה ללא-תעשה הרי לא-תעשה חמור טפי, משום שכל האיסור הוא בתנאי שאין מצוה לעשות אבל אם עושה מחמת מצוה לא נאסר הדבר. והרמב"ן בתוה"א (מובא ברכות דף יט) נוקט כדעת רש"י ברכות דף כ. דטומאת קרובים לכהן אינה נכללת בפסוק ומבאר הטעם כיון שאין אפשרות למצוה אלא ע"י טומאת מת, ומביא דוגמא לזה ממצות יבום שא"ח שאין לה בנימ אינה נכללת באיסור. עכ"ד. ויש חילוק בין דברי רנ"ג ורמב"ן, דלרנ"ג י"ל דדוקא אם איכא מצוה אבל אין מתירין מצד סוג המקרה, ומאידך הרמב"ן לא איירי בכל עדליית, וממילא בכל עדליית י"ל דמודה לרנ"ג דמותר דוקא בדאיכא מצוה. וז"ל הרמב"ן (בתוך דבריו), דלאו דכהן כיון דליתיה אלא לאו דלא יטמא ומפיק מינה מת מצוה, הא ליתיה ללאו אלא בשאר מתים לא יטמא אלא למת מצוה או לקרובים. וכה"ג לאו דחיוי הוא דחד שמא הוא ולא מיקיים האי אלא בדעבר על האי דאין קבורת מת מצוה בלא טומאה לעולם. אלא (אבל?); עשה דפסח א"נ סדין בציצית כיון דעשה דפסח ולא דכלאים משאר מצוות הוא, כי אתי עשה דמת מצוה או דציצית ודחי להו כה"ג מיקרי דחיוי דהא [איהו גופיה] מצוי למיעבד מצוה דפסח וציצית כי לא עבר עלייהו [כלום, הלכך כי עבר עלייהו] בלאו א"נ בעשה, מצוה הוא דדחיה להו. ודמיה וכו'. ... וה"נ לגבי שבת אשכחן עבודה דדחיה שבת ולא גמרינן מהתם וכו', ויצא מן הכלל הוא וליתיה ללאו בהאי [וכו']. עכ"ל.

ועי' ביד רמ"ה סנהדרין דף נג. שכתב דא"ח אינו נדחה אלא אינו בכלל הפסוק (דאי לאו הכי, איכא כביכול סתירה בין הפסוקים), ולכן מותרת גם ביאה שניה (ודלא כחייבי-לאוין).

לע"נ ר' דב"ר שניאור זלמן ז"ל נלביע ב"ר בונין ע"ה נלביע ס' בסלו תשי"ג לע"נ מרת עדינה ב"ר בונין ע"ה נלביע ס' משה דוד נלביע י"ב טבת תשי"א לע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלביע כ"י טבת תשי"ג לע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלביע כ"ו טבת תשי"ח לע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלביע ל' שבט תשי"ג לע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלביע ו' ניסן תשי"ט לע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלביע י"ד ניסן תשי"א לע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלביע י"ח אייר תשי"ט לע"נ מרת מרים (מליה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלביע י"א סיון תשי"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה. נספח הישיבה הקיימת קשה במחמת זרימים ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע, ורי' יצחק בן איטה בריינא לרפוי"ש בתושחי"י

e-mail _____

zichronmeir@shtaygen.co

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מספר החשבון: בנק ישראל - סניף סלבודקה - ד"ר יאיר
חשבון מס' 050-4125547
ת.ד. 587, מ.ד. 514
Address: Tel. 050-4125547

השיעור בכולל קדימה, יתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00 אחה"צ

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "זרכי אי"ש" במוצאי שבת קודש בשעה 9.00

הציבור מוזמן